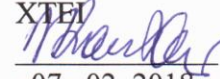

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

**Факультет готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з
науково-педагогічної роботи
ХТЕІ КНТЕУ
 А. В. Катаев
«07» 02. 2018 р

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОЛОГІЯ**

для підготовки студентів освітнього ступеня

бакалавр
(бакалавр чи магістр)

галузі знань

29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності

292 «Міжнародні економічні відносини»
(шифр і найменування спеціальності)

напряму підготовки

(шифр і найменування напряму підготовки)

спеціалізації

«Міжнародний бізнес»
(найменування спеціалізації)

Харків, 2018 рік

Розробник

Бабаєва Олена Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

Доцент кафедри туристичного бізнесу

(посада повністю)

Кандидат географічних наук

(науковий ступінь, вчене звання повністю)

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
туристичного бізнесу

(назва кафедри)

протокол № 8 від 22.01.2018р.

Зав. кафедри

(підпис)О.В.Бервено

(ініціали та прізвище)

Програму розглянуто та схвалено на засіданні методичної комісії факультету
економіки та управління

(назва факультету)

протокол № 7 від 16.02.2018

Голова методичної комісії

(підпис)О.М.Гавриш

(ініціали та прізвище)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни розроблена на підставі галузевого стандарту підготовки бакалаврів зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологія» є формування у майбутніх бакалаврів комплексу знань та умінь щодо впливу екологічної ситуації на суспільно-економічний розвиток регіонів і країн світу та України, засвоєння базових принципів економіки раціонального природокористування.

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Екологія» охоплює еколого-економічні аспекти господарської діяльності людства на сучасному етапі в контексті концепції сталого розвитку суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки

У структурно-логічній схемі дисципліна «Екологія» вивчається паралельно з вивченням дисципліни «Безпека життєдіяльності», «Правознавство» та є одним із базисів вивчення дисциплін «Психологія», «Економіка і фінанси підприємства».

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

- Здатність навчатися та бути сучасно навченим.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та оцінювання інформації, процесів та явищ з різних джерел з метою виявлення проблем, формулювання висновків (рекомендацій), вироблення рішень на основі логічних аргументів, забезпечення якості виконуваних робіт з урахуванням національних та міжнародних вимог.
- Здатність продукувати нові ідеї, системно мислити, проявляти креативність, гнучкість, вміння управляти часом.
- Здатність до ініціювання розробки проєктів, мотивації людей, відповідальності, навичок безпекової діяльності; рухатися до спільної мети, діяти соціально відповідально і свідомо.
- Вміння використовувати набуті знання, розуміти предметну область та професію на практиці, бути відкритим до застосування знань з урахуванням конкретних ситуацій.
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, до креативного та критичного мислення.

фахових компетентностей:

- Знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.
- Здатність виробляти ефективні рішення з урахуванням принципів економіки природокористування.
- Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

програмних результатів навчання:

- Усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя, дотримуватися принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення; прагнути професійного зростання, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.
- Мислити креативно та критично, володіти навичками самоаналізу, самоменеджменту, самовдосконалення, тайм-менеджменту, критично оцінювати наслідки продукуваних ідей.
- Демонструвати абстрактне мислення, застосовувати методології дослідження, аналізу та синтезу, структурно-системного аналізу, систематизувати набуті знання, робити узагальнення і висновки на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу та ресурсів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Екологія як галузь наукового пізнання

Екологія: сутність, об'єкт, предмет і завдання. Понятійно-термінологічний апарат та основні дефініції визначення екології. Генеза екології як науки. Історія екологічної думки в Україні. Місце дисципліни у системі загальноосвітніх дисциплін. Загальна та прикладна екології. Основні методи екологічних досліджень.

Еволюція взаємовідносин людини та природного середовища. Екологічні знання: емпіричні, теоретичні, практичні, конструктивно-творчі. Значення екологічної освіти в розвитку суспільства та екологічної інформації в професійній діяльності.

Екологічний світогляд, екологічна мораль та екологічна культура. Зміст та завдання комплексної програми екологічної освіти та виховання. Екологічна освіта в контексті стійкого розвитку. Формування екологічної свідомості майбутніх спеціалістів.

Тема 2. Екосистеми та їх значення в функціонуванні біосфери

Біосфера: сутність, структура та властивості. Вчення про біосферу. Ноосфера як нова стадія еволюції біосфери. Основні фактори функціонування біосфери. Кругообіг речовин та трансформація енергії в біосфері. Екологічна піраміда. Моделі збалансованої взаємодії суспільства і біосфери.

Системний підхід в екології. Екологічні та соціоекологічні системи. Екосистема: сутність, структура та класифікація. Екзогенні та ендегенні зв'язки в екосистемі. Характеристика ключових природних екосистем та їх властивостей. Антропогенна деформація (локальних, регіональних, глобальних) природних екосистем.

Природний та екологічний фактор. Класифікація екологічних факторів за ознаками. Абіотичні, біотичні та антропогенні фактори. Екологічна валентність. Екологічна адаптація. Екологічна рівновага. Екологічна ніша. Екологічні закони.

Тема 3. Техногенне навантаження та галузеві аспекти екології

Природні ресурси та їх класифікація. Генеза використання природних ресурсів.

Техногенні забруднення та забруднювачі довкілля. Техногенне навантаження. Техносфера. Техногенний тиск на біосферу. Техноекологія. Техногенні чинники забруднення довкілля та їх класифікація. Характеристика атмосферних, водних, ґрунтових, геологічних, біотичних і комплексних груп техногенних чинників забруднення. Забруднення навколишнього природного середовища та його види.

Еколого-деструктивний вплив та характеристика його рівнів. Якісна та кількісна характеристика природокористування за галузевими ознаками: паливно-енергетичний комплекс, металургійний комплекс, машинобудівний

комплекс, хімічний комплекс, комплекс галузей легкої промисловості, агропромисловий комплекс, будівельно-індустріальний комплекс, лісопромисловий комплекс, транспортно-комунікаційний комплекс, торговельний комплекс, комплекс галузей соціальної інфраструктури.

Енергетичне навантаження на довкілля. Екологічні проблеми функціонування паливно-енергетичного комплексу. Альтернативні джерела енергії та їх характеристика (геліоенергетика, вітроенергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика, біоенергетика та ін.).

Тема 4. Регіональні екологічні проблеми

Природно-ресурсні чинники, які впливають на соціально-економічний розвиток регіону. Принципи регіонального природокористування. Фактори антропогенного та техногенного навантаження: регіональний аспект. Еколого-географічне районування території за показниками техногенного навантаження. Екологічне картографування.

Оцінка природно-ресурсного потенціалу регіону. Регіональні екологічні диспропорції. Екологічні аспекти функціонування: промислових центрів і вузлів; виробничих, територіально-виробничих і портово-промислових комплексів; технополісів, технопарків, науково-технологічних, спеціальних зон.

Урбоекологія. Урбоекосистема та природно-просторові ресурси. Регіональні стратегії розвитку природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Основні екологічні проблеми сучасності. Сучасна екологічна ситуація в світі, країні, регіоні.

Тема 5. Міжнародна екологічна діяльність і співробітництво. Охорона біорізноманіття

Біорізноманіття: сутність, структура та рівні. Екосистемне, функціональне, біологічне, екологічне, генетичне і культурне різноманіття. Біосферні та природні заповідники. Національні природні парки. Природно-заповідний фонд України.

Міжнародна екологічна діяльність: сутність, принципи та види. Основні форми та інституції здійснення міжнародного екологічного співробітництва. Міжнародна кооперація екологічного виробництва. Екологічна діяльність міжнародних організацій. Системи міжнародного екологічного моніторингу.

Міжнародні договори, угоди, програми та проекти екологічного спрямування. Рішення міжнародних екологічних конференцій і самітів. Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату. Міжнародне співробітництво щодо глобальних змін клімату. Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Конституція Землі як глобальний міжнародний документ. Загальноєвропейська екологічна мережа.

Міжнародна екологічна політики країн світу. Нові екологічні тенденції цивілізаційного розвитку людства. Міжнародні природоохоронні програми, конвенції та угоди, ратифіковані Україною.

Тема 6. Система екологічного управління

Принципи раціонального природокористування. Екологічне управління: сутність, цілі, завдання та структура. Системи і механізми екологічного управління. Стандартні вимоги та визначальні фактори якості екологічного управління. Культура екологічного управління. Екологічне партнерство. Державне екологічне управління: сутність, функції та ієрархія. Система державних органів регулювання природокористування. Стратегія і тактика реалізації державної екологічної політики.

Тема 7. Екологічне законодавство та правове регулювання еколого-економічних відносин

Екологічне законодавство: сутність, принципи та структура. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Законодавство про: охорону та використання атмосферного повітря; природні території й об'єкти особливої охорони; екологічну безпеку.

Система екологічного права. Суб'єкти та об'єкти екологічного права. Екологічні права та обов'язки громадян. Право природокористування. Право власності на природні ресурси. Міжнародні нормативно-правові акти у сфері екології та природокористування.

Державна екологічна політика та стратегії розвитку. Екологічна відповідальність: сутність, функції та форми. Система екологічного моніторингу: сутність і характеристика видів. Екологічний контроль. Екологічний аудит. Екологічна експертиза. Екологічний ризик. Екологічний маркетинг. Екологічне страхування.

Тема 8. Екологічна стандартизація, сертифікація та маркування. Екологізація підприємництва

Екологічні стандарти. Система стандартів охорони навколишнього природного середовища. Основні види та рівні національних стандартів із захисту та управління навколишнього природного середовища. Екологічне, природоохоронне та науково-технічне нормування.

Нормування якості: атмосферного повітря, води, ґрунту, харчових продуктів. Нормування: впливу техногенних об'єктів на навколишнє природне середовище; в галузі радіаційної безпеки, шумових та вібраційних навантажень на довкілля; впливу електромагнітних випромінювань. Гранично допустимі концентрації. Гранично допустимі дози. Гранично допустимі рівні.

Екологічна стандартизація: сутність, принципи та види. Екологічні стандарти. Система екологічних стандартів щодо: захисту довкілля, відходів; якості повітря, повітря та ґрунту; безпеки праці, довкілля та життєдіяльності населення. Система стандартів у галузі охорони природи та раціонального використання: вод, атмосфери, ґрунтів, землі, флори, фауни, надр.

Екологізація підприємництва: сутність, форми та види.

Екологічна сертифікація. Екологічне маркування: сутність, принципи, методи та види. Екологічні знаки. Міжнародні стандарти екологічного маркування.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

[illegible]

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Тема дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах	
		денна форма	заочна форма
Тема 1. Екологія як галузь наукового пізнання	Лекція № 1. Екологія як галузь наукового пізнання	2	
Тема 2. Екосистеми та їх значення в функціонуванні біосфери	Лекція №2. Вчення про біосферу	2	
	Лекція №3. Екосистеми та їх значення в функціонуванні біосфери	2	
Тема 3. Техногенне навантаження та галузеві аспекти екології	Лекція № 4 Генеза використання природних ресурсів.	2	
	Лекція №5 Техногенні забруднення та забруднювачі довкілля	2	
Тема 4. Регіональні екологічні проблеми	Лекція №6 Регіональні екологічні проблеми	2	
	Лекція №7 Оцінка природно-ресурсного потенціалу регіону	2	
Тема 5. Міжнародна екологічна діяльність і співробітництво. Охорона біорізноманіття	Лекція №8. Міжнародна екологічна діяльність і співробітництво	2	
	Лекція №9 Охорона біорізноманіття	2	
Тема 6. Система екологічного управління	Лекція №10 . Система екологічного управління	2	
	Лекція №11 Раціональне природокористування	2	
	Лекція №12 Державне екологічне управління	2	
Тема 7. Екологічне законодавство та правове регулювання еколого-економічних відносин	Лекція №13. Екологічне законодавство	2	
	Лекція №14 Державна екологічна політика та стратегії розвитку	2	
	Лекція №15 Система екологічного моніторингу	2	
Тема 8 Екологічна стандартизація, сертифікація та маркування. Екологізація підприємництва	Лекція №16. Екологічна стандартизація	2	
	Лекція №17 Екологічна сертифікація та маркування.	2	
	Лекція №18 Екологізація підприємництва	2	
Усього		36	

5.2. Теми семінарських занять

Тема дисципліни	Тема семінарського заняття	Обсяг у годинах	
		денна форма	заочна форма
Усього	Не передбачені		

5.3. Теми практичних занять

Тема дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах	
		денна форма	заочна форма
Тема 1. Екологія як галузь наукового пізнання	Практичне заняття № 1. Екологія як галузь знань	2	-
Тема 2. Екосистеми та їх значення в функціонуванні біосфери	Практичне заняття № 2. Екосистеми та їх значення в функціонуванні біосфери	2	-
Тема 3. Техногенне навантаження та галузеві аспекти екології	Практичне заняття № 3. Техногенне навантаження.	2	-
Тема 4. Регіональні екологічні проблеми	Практичне заняття № 4. Аналіз екологічної ситуації в світі, Україні.	2	1
Тема 5. Міжнародна екологічна діяльність і співробітництво. Охорона біорізноманіття	Практичне заняття № 5. Міжнародна екологічна діяльність і співробітництво. Охорона біорізноманіття	2	-
Тема 6. Система екологічного управління	Практичне заняття №6. Система екологічного управління	2	-
Тема 7. Екологічне законодавство та правове регулювання еколого-економічних відносин	Практичне заняття №7. Екологічне право України	2	-
Тема 8 Екологічна стандартизація, сертифікація та маркування. Екологізація підприємництва	Практичне заняття №8. Екологізація підприємництва	2	1
Усього		16	2

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять рекомендованої літератури.
4. Підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Підготовка з обраної теми доповіді, презентації.
6. Контрольна перевірка особистих знань, запитання для самоконтролю.

Для самостійного вивчення студентам пропонуються наступні питання:

Тема 1

1. Генеза екології як науки. Історія екологічної думки в Україні.
2. Екологічні знання: емпіричні, теоретичні, практичні, конструктивно-творчі. Значення екологічної освіти в розвитку суспільства та екологічної інформації в професійній діяльності.

Тема 2

1. Ноосфера як нова стадія еволюції біосфери.
2. Антропогенна деформація (локальних, регіональних, глобальних) природних екосистем. Екологічні закони.

Тема 3

1. Характеристика атмосферних, водних, ґрунтових, геологічних, біотичних і комплексних груп техногенних чинників забруднення.
2. Забруднення навколишнього природного середовища та його види.

Тема 4.

1. Основні екологічні проблеми сучасності.
2. Регіональні стратегії розвитку природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Тема 5

1. Екосистемне, функціональне, біологічне, екологічне, генетичне і культурне різноманіття.
2. Біосферні та природні заповідники. Національні природні парки. Природно-заповідний фонд України.

Тема 6

1. Культура екологічного управління.
2. Системи і механізми екологічного управління.

Тема 7

1. Міжнародні нормативно-правові акти у сфері екології та природокористування.

Тема 8

1. Основні види та рівні національних стандартів із захисту та управління навколишнього природного середовища.

2. Екологічні знаки.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачені навчальним планом

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання

Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 34)									Підсумко вий контроль	Сума
усього	у тому числі за темами									
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8		
60	5	10	10	10	5	5	5	10	40	100

8.2. Схема нарахування балів для студентів заочної форми навчання

Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 34)				Підсумковий контроль	Сума
усього	у тому числі за видами активності				
	Підготовка доповіді з мультимедійною презентацією	Тестування	Виконання контрольної роботи		
60	15	15	30	40	100

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Поточний контроль:

- для студентів денної форми навчання: оцінювання на практичних заняттях, поточне тестування, захист практичних робіт, виконання контрольної аудиторної роботи;
- для студентів заочної форми навчання: виконання індивідуальної контрольної роботи, захист практичної роботи, тестування.

Підсумковий контроль:

- для студентів денної форми навчання: письмовий екзамен;
- для студентів заочної форми навчання: письмовий екзамен.

Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання програми дисципліни «Екологія» (відпрацювання всіх семінарських занять) і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше 34 балів.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА (ОСНОВНА, ДОПОМІЖНА)

10.1. Основна література

1. Авраменко Н. Л. Екологія : навчальний посібник / Н. Л. Авраменко, С. Я. Цимбалюк. – Ірпінь : НУДПСУ, 2015. – 251 с.
2. Кизима Р. А. Екологія та екологічне право : навчальний посібник / Р. А. Кизима. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 334 с.
3. Кирилюк М. І. Основи раціонального природокористування та охорона природи : підручник / М. І. Кирилюк. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. – 351 с.

10.2. Допоміжна література

1. Бедрій Я. І. Екологія : навчальний посібник / Я. І. Бедрій – К.: Кондор, 2015. – 306 с.
2. Екологічний менеджмент : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [М. Ф. Дмитриченко та ін.] ; за редакцією професора М. Ф. Дмитриченка; – К. : НТУ, 2014. – 220 с.
3. Екологія та охорона навколишнього середовища : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. І. Бондар [та ін.] ; за редакцією професора О. І. Бондара,. – Х. : ХНАМГ, 2014. – 476 с.
4. Якимчук А. Ю. Економіка природокористування : навчальний. посібник для студентів вищих навчальних закладів; – Рівне : [б. в.], 2016. – 274 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Нормативні акти України [Електронний ресурс] : [офіційний сайт] . – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua>. – Станом на 20.01.2018. Назва з екрану.
2. Харківська міська рада. Екологія. [Електронний ресурс] : [офіційний сайт] – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/ru/novosti/ekologiya.html>. - Станом на 20.01.2018. Назва з екрану.
3. Екологічні новини УНІАН [Електронний ресурс] : [офіційний сайт] – Режим доступу: <https://ecology.unian.net/>. - Станом на 20.01.2018. Назва з екрану.
4. Екологія. Всеукраїнська електронна бібліотека [Електронний ресурс]: [сайт електронної бібліотеки]. – Режим доступу: <http://youalib.com>. - Станом на 20.01.2018. Назва з екрану.
5. Інститут екології масової інформації [Електронний ресурс]: [офіційний сайт] – Режим доступу: <http://institutes.lnu.edu.ua/mediaeco/elektronna-biblioteka/>. - Станом на 20.01.2018. Назва з екрану.